

Rīgā 23.12.2019.

Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvo noteikumu projekta "Grozījumi "Sankciju riska pārvaldīšanas normatīvajos noteikumos""
ANOTĀCIJA

1.	<p>Projekta izstrādes nepieciešamība, pamatojums</p> <p>Ievērojot Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma (tālāk tekstā – Sankciju likums) 13. panta ceturtais daļas 3., 4. un 5. punktā noteikto deleģējumu, Komisija ir izstrādājusi noteikumu projektu "Grozījumi "Sankciju riska pārvaldīšanas normatīvajos noteikumos"" (tālāk tekstā – noteikumu projekts), kas attiecas uz kredītiestādēm, maksājumu iestādēm un elektroniskās naudas iestādēm, privātajiem pensiju fondiem, ieguldījumu brokeru sabiedrībām, ieguldījumu pārvaldes sabiedrībām, alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldniekiem, apdrošināšanas sabiedrībām, ciktāl tās veic dzīvības apdrošināšanas vai citas ar līdzekļu uzkrāšanu saistītas apdrošināšanas darbības, apdrošināšanas starpniekiem, ciktāl tie sniedz dzīvības apdrošināšanas vai citas ar līdzekļu uzkrāšanu saistītas apdrošināšanas pakalpojumus, pārpadrošināšanas sabiedrībām un šādu citās dalībvalstīs un trešajās valstīs reģistrētu subjektu filiālēm Latvijas Republikā, kā arī krājaizdevu sabiedrībām. Grozījumi attiecībā uz noteikumu III nodaļas attiecināmību ir saistoši arī emitentiem, regulētā tirgus organizētājiem, centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem, kā arī apdrošināšanas sabiedrībām, apdrošināšanas un pārpadrošināšanas starpniekiem, kas sniedz nedzīvības apdrošināšanas pakalpojumus, un šādu citās dalībvalstīs un trešajās valstīs reģistrētu subjektu filiālēm Latvijas Republikā (tālāk tekstā visi dalībnieki kopā – iestāde).</p> <p>Atbilstoši spēkā esošo Komisijas 29.01.2019. normatīvo noteikumu Nr. 13 "Sankciju riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi" (tālāk tekstā – sankciju noteikumi) prasībām sankciju noteikumu subjekti, piemērojot Eiropas Savienības (tālāk tekstā – ES) vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts sankcijās noteiktos finanšu ierobežojumus, izvērtē ar šiem ierobežojumiem saistītos riskus, tostarp juridiskos riskus, un paredz izvērtējumam atbilstošus ierobežojumus, tai skaitā nosaka, ka nesniedz pakalpojumus klientam, kas ir sankciju subjekts atbilstoši ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktajām sankcijām, vai neizpilda darījumus, ja tajos iesaistītā puse ir sankciju subjekts atbilstoši ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktajām sankcijām. Ņemot vērā pašreizējo sankciju regulējumu un tā ieviešanas procesā radušos problēmjautājumus, kā arī Komisijas pienākumu atbilstoši Sankciju likuma 13. panta ceturtais daļas 5. punktam noteikt finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem prasības attiecībā uz finanšu ierobežojumu piemērošanu, ja šie ierobežojumi izriet no tādām ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktajām sankcijām, kuru ievērošana būtiski ietekmē finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku vai finanšu un kapitāla tirgus intereses, Komisija ir secinājusi, ka, lai nodrošinātu sankciju subjekta un personas, kurai finanšu ierobežojumu piemērošana izriet no attiecīgā ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts sankciju regulējuma, (tālāk tekstā – persona, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi¹) pamatvajadzību vai pamata saimnieciskās darbības izdevumu segšanu, ir nepieciešams noteikt izņēmuma gadījumus. Tādējādi, lai nodrošinātu fiziskās personas pamatvajadzību un juridiskās personas pamata saimnieciskās darbības izdevumu segšanu, ja šī</p>
----	---

¹ Ar noteikumu projektu tiek ieviests jauns termins "persona, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi", kas ietver sankciju subjektu, kā arī personu, kurai atbilstoši ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts sankciju regulējumam piemērojamas ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts sankcijas (piemēram, personas, ko kontrolē sankciju subjekts, personas, kas pilnīgi vai daļēji pieder sankciju subjektam). Nosakot, vai persona atzīstama par tādu, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, nepieciešams izvērtēt konkrēto organizācijas sankciju regulējuma saturu.

fiziskā vai juridiskā persona ir persona, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, ar noteikumu projektu tiek atvieglotas prasības attiecībā uz piemērojamajiem ierobežojumiem saistībā ar ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktajām sankcijām. Proti, ar noteikumu projektu tiek paredzēti izņēmumi, uz kuriem finanšu ierobežojumi nav attiecināmi, ja persona, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, ir saistīta ar ES vai Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalsti un izņēmums nepieciešams, lai nodrošinātu personas, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, pamatvajadzību vai pamata saimnieciskās darbības izdevumu segšanu. Lai piemērotu izņēmumus, iestādei nepieciešams sākotnēji izvērtēt, vai finanšu darījums² atbilst izņēmumā noteiktajam ietvaram, un tad vērsties Komisijā, lai saņemtu saskaņojumu. Vienlaikus, ievērojot samērīguma principu, noteikumu projekts paredz Komisijai noteikt limitu pamatvajadzībām un pamata saimnieciskajai darbībai nepieciešamo izdevumu segšanai. Limita ietvaros un ievērojot samērīguma principu, iestāde veic darījumu pastiprinātu uzraudzību, proti, vērtē, vai piešķirtā limita ietvaros nenotiek lielāka apmēra darījumi, kas ir pretēji izņēmumu mērķim. Tāpat, ievērojot skaidras naudas apriti un to, ka ne visos sadzīves gadījumos ir iespēja norēķināties ar maksājumu karti, Komisijas ieskatā būtu pieļaujami atsevišķu skaidras naudas izmaksu darījumi noteiktā limita ietvaros. Komisija detalizētāku skaidrojumu sniegs tās vispārējā saskaņojumā, ņemot vērā konkrētos faktiskos apstākļus.

Gadījumos, kad persona, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, ir juridiska persona, pieļaujamo izņēmumu mērķis ir nodrošināt tādu izdevumu segšanu, kas nepieciešami juridiskās personas pamata saimnieciskās darbības veikšanai.

Līdz ar to Komisija īsteno tai likumā noteiktā pienākuma izpildi – veic finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku uzraudzību un kontroli sankciju riska pārvaldīšanas jomā.

Noteikumu projektam stājoties spēkā, iestādei būs nepieciešami papildu resursi, lai nodrošinātu atbilstošus sankciju riska pārvaldīšanas pasākumus – nodrošinātu noteikumu projekta prasībām atbilstošu sankciju riska pārvaldību. Līdz ar to noteikumu projektā iekļautais iestāžu pienākums var ietilpt Latvijas Republikas Satversmes (tālāk tekstā – Satversme) 105. panta tvērumā. Satversmes 105. pants paredz gan īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot īpašuma izmantošanu. Ar "tiesībām uz īpašumu" saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas.³ Lai izvērtētu pamattiesību iespējamā ierobežojuma satversmību, jānoskaidro, vai tas ir noteikts ar likumu, vai tas ir noteikts leģitīma mērķa labad un vai tas atbilst samērīguma principam.⁴

1. Ierobežojumi ir noteikti ar likumu

Tiesu judikatūrā atzīts, ka "likums" var būt ne tikai parlamenta izdots akts, bet arī cits vispārsaistošs (ārējs) normatīvs akts. Tam jābūt izdotam, pamatojoties uz likumu, publicētam vai citādā veidā pieejamam un pietiekami skaidri formulētam, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus, kā arī tam jāatbilst tiesiskas valsts principiem.⁵ Noteikumu projekts izstrādāts, pamatojoties uz Sankciju likuma 13. panta ceturtnās daļas 3., 4. un 5. punktu, kas uzliek Komisijai pienākumu noteikt prasības attiecībā uz finanšu ierobežojumu piemērošanu, ja šādi ierobežojumi izriet no tādām ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktajām sankcijām, kuru ievērošana būtiski ietekmē iestādi vai finanšu un kapitāla tirgus intereses.

Līdz ar to noteikumu projekts ir izstrādāts uz likumā noteiktā deleģējuma pamata. Tāpat

² Finanšu darījums noteikumu grozījumu kontekstā ir finanšu pakalpojumu sniegšana, kas ietver arī maksājumu veikšanu.

³ Satversmes tiesas 30.03.2011. spriedums lietā Nr. 2010-60-01, 17.1. punkts.

⁴ Satversmes tiesas 08.06.2007. spriedums lietā Nr. 2007-01-01, 22. punkts.

⁵ Satversmes tiesas 20.05.2002. spriedums lietā Nr. 2002-01-03.

noteikumu projekta izstrādē tiek uzklausi arī finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku sabiedrisko organizāciju (profesionālo biedrību) viedoklis. Noteikumu projekts pēc tā apstiprināšanas tiks publicēts laikrakstā "Latvijas Vēstnesis", lai būtu pieejams visām personām, kuru tiesības tas var ietekmēt.

Likumam pakārtotajos normatīvajos aktos nedrīkst ietvert tādas tiesību normas, kas nav uzskatāmas par palīgīdzekļiem likuma normas īstenošanai.⁶ Pilnvarojošā norma ir īstenojama tiktāl, ciktāl pēc būtības netiek mainīta likuma prasību izpilde.⁷ Sankciju likuma 13. panta ceturrtā daļa nosaka, ka Komisija uzrauga starptautiskajās vai nacionālajās sankcijās paredzēto ierobežojumu nodrošināšanu attiecībā uz finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem. Ar noteikumu projektu tiek paplašināts to finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku loks, par kuriem jāizvērtē, vai kādas ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktās sankcijas rada būtisku risku iestādei vai finanšu un kapitāla tirgus interesēm, un, konstatējot šādu ietekmi, jānosaka prasības attiecībā uz piemērojamajiem ierobežojumiem. Spēkā esošo sankciju noteikumu subjektu lokā nav iekļautas apdrošināšanas sabiedrības, apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieki, kas sniedz nedzīvības apdrošināšanas pakalpojumus, un šādu citās dalībvalstīs un trešajās valstīs reģistrētu subjektu filiāles Latvijas Republikā. Tomēr, ievērojot Sankciju likumā Komisijai uzlikto pienākumu noteikt prasības attiecībā uz finanšu ierobežojumu piemērošanu, ja šādi ierobežojumi izriet no tādām ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktajām sankcijām, kuru ievērošana būtiski ietekmē iestādi vai finanšu un kapitāla tirgus intereses, un ievērojot, ka apdrošināšanas sabiedrību, apdrošināšanas un pārāpdrošināšanas starpnieku, kas sniedz nedzīvības apdrošināšanas pakalpojumus, sniegtie pakalpojumi arī ir finanšu pakalpojumi un to sniegšanā rodas nepieciešamība nodrošināt fizisko personu pamatvajadzību un juridisko personu pamata saimnieciskās darbības izdevumu segšanu, attiecībā uz šiem subjektiem piemērojami noteikumu projektā ietvertie sankciju noteikumu III nodaļā iekļautie izņēmumi. Noteikumu projekts atvieglo prasības attiecībā uz piemērojamajiem ierobežojumiem, paredzot izņēmumus, uz kuriem finanšu ierobežojumi nav attiecināmi. Tādējādi Komisija īsteno tai likumā noteiktā pienākuma izpildi – veic finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku uzraudzību un kontroli sankciju riska pārvaldīšanas jomā.

2. Ierobežojumiem ir leģitīms mērķis

Ikviens pamattiesību ierobežojums pamatojams ar apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad⁸.

Noteikumu projekts nepieciešams, lai nodrošinātu, ka finanšu un kapitāla tirgus dalībnieks veic efektīvus un sankciju riskam atbilstošus sankciju riska pārvaldīšanas pasākumus, vienlaikus nodrošinot personas, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, pamatvajadzību vai pamata saimnieciskās darbības izdevumu segšanu. Nosakot vienotas pamatprasības sankciju riska pārvaldīšanā visiem finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem, tiek veicināta katras iestādes individuālā atbilstība sankciju prasībām, kā arī vispārēji tiek mazināts risks, ka Latvijas finanšu un kapitāla tirgus var tikt izmantots sankciju pārkāpšanā vai apiešanā, ietekmējot arī finanšu un kapitāla tirgus reputāciju un stabilitāti. Tādējādi tiek īstenots Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likumā noteiktais Komisijas pienākums – veicināt ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību un finanšu un kapitāla tirgus attīstību un stabilitāti.

3. Ierobežojumi ir samērīgi

⁶ Satversmes tiesas 09.10.2007. spriedums lietā Nr. 2007-04-03, 14. un 15. punkts.

⁷ Satversmes tiesas 02.03.2016. spriedums lietā Nr. 2015-11-03, 23.3. punkts.

⁸ Satversmes tiesas 22.12.2005. spriedums lietā Nr. 2005-19-01, 9. punkts.

	<p>Lai izvērtētu, vai pieņemtā tiesību norma atbilst samērīguma principam, jānoskaidro: pirmkārt, vai lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīma mērķa sasniegšanai; otrkārt, vai šāda rīcība ir nepieciešama, t.i., vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, indivīda tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; treškārt, vai likumdevēja darbība ir samērīga jeb atbilstoša, t.i., vai labums, ko iegūs sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tad tā neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesiska.⁹</p> <p>3.1. Noteikumu projekts paredz vienotas pamatprasības attiecībā uz piemērojamajiem ierobežojumiem, paredzot izņēmumus, uz kuriem finanšu ierobežojumi nav attiecināmi, lai nodrošinātu personas, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, pamatvajadzību vai pamata saimnieciskās darbības izdevumu segšanu.</p> <p>3.2. Noskaidrojot, vai pastāv mazāk ierobežojoši līdzekļi, jāizvērtē, vai ir apsvērtas normas alternatīvas¹⁰. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka, vērtējot, vai leģitīmo mērķi var sasniegt arī citādi, par saudzējošāko un atbilstošāko mērķa sasniegšanas līdzekli var būt nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru mērķi var sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē.¹¹ Ņemot vērā, ka šobrīd neviens normatīvais akts nenosaka prasības iestādei attiecībā uz ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteikto sankciju riska pārvaldīšanu, vienotu prasību noteikšana ir vienīgais iespējamais līdzeklis, kā nodrošināt atbilstošus minēto sankciju riska pārvaldīšanas pasākumus. Sankciju likums nosaka pienākumu ievērot tajā noteiktās prasības, un sankciju noteikumu prasības sekmē Sankciju likumā noteikto prasību ievērošanu. Savukārt ar noteikumu projektu tiek noteikts, ka tiek nodrošināti personas, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, izdevumi attiecībā uz pamatvajadzībām vai pamata saimniecisko darbību – tiek noteikti izņēmumi no finanšu ierobežojumiem, lai nodrošinātu un segtu izdevumus par personas, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, pamatvajadzībām un pamata saimniecisko darbību. Papildu precīzāka normatīvā regulējuma esamība saistībā ar sankciju riska pārvaldīšanu sekmē sankciju piemērošanu atbilstoši to mērķim un Komisijas kā kompetentās iestādes par sankcijās paredzēto finanšu ierobežojumu nodrošināšanu attiecībā uz finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem efektīvāku šo tirgus dalībnieku uzraudzību.</p> <p>3.3. Nosakot izņēmumus no finanšu ierobežojumiem, iestāde nodrošinās, ka personai, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, tiek nodrošināti finanšu pakalpojumi pamatvajadzību vai pamata saimnieciskās darbības izdevumu segšanai.</p> <p>Ņemot vērā iepriekš minētos apstākļus, ieguvums, ko gūs sabiedrība, būs lielāks par iestādei noteikto tiesību ierobežojumu.</p>
2.	<p>Projekta mērķis un būtība</p> <p>Noteikumu projekts paredz, ka izvērtējumu attiecībā uz tādām ES vai Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts noteiktajām sankcijām, kuras būtiski ietekmē iestādes vai finanšu un kapitāla tirgus intereses, kā arī finanšu darījumu veikšanas ierobežojumus ievēro visi uzskaitītie finanšu un kapitāla tirgus dalībnieki. Vienlaikus, ievērojot to, ka sankciju noteikšanas mērķis nav liegt iespēju personai, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, saņemt nepieciešamos resursus, lai segtu personas pamatvajadzību vai pamata saimnieciskās darbības izdevumus, ar noteikumu projektu tiek atvieglota finanšu ierobežojumu piemērošana personām, nosakot gadījumus, kad iestāde var veikt finanšu darījumus ar personu, attiecībā uz kuru noteikti finanšu</p>

⁹ Satversmes tiesas 19.03.2002. spriedums lietā Nr. 2001-12-01, 3.1. punkts.

¹⁰ Satversmes tiesas 21.12.2009. spriedums lietā Nr. 2009-43-01, 30.2. punkts, un Satversmes tiesas 13.10.2015. spriedums lietā Nr. 2014-36-01, 21. punkts.

¹¹ Satversmes tiesas 13.05.2005. spriedums lietā Nr. 2004-18-0106, 19. punkts.

ATBILSTĪBAS KONTROLES DEPARTAMENTS

	<p>ierobežojumi.</p> <p>Ņemot vērā praksē radušās grūtības piemērot sankciju noteikumu prasības personām, attiecībā uz kurām noteikti finanšu ierobežojumi, un ievērojot, ka noteikumu projekta prasības paredz labvēlīgākus nosacījumus gan personai, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, gan arī precīzē rīcību iestādei, kas piemēro sankcijas, noteikumu projekta prasības attiecībā uz subjektiem, kas līdz šim bija sankciju noteikumu subjekti¹², piemērojamas ar noteikumu spēkā stāšanās dienu.</p> <p>Lai nodrošinātu, ka subjekti, kas līdz šim nav bijuši sankciju noteikumu subjekti¹³, atbilstoši piemēro noteikumu projekta prasības, vienlaikus ievērojot, ka personai, attiecībā uz kuru noteikti finanšu ierobežojumi, ir tiesības segt izdevumus tās pamatvajadzību vai pamata saimnieciskās darbības nodrošināšanai, noteikumu projekta prasības attiecībā uz šiem subjektiem piemērojamas no 08.01.2020.</p>
3.	<p>Projekta ietekme uz citiem procesiem (piemēram, vai ir nepieciešami kādi grozījumi citos dokumentos)</p> <p>Nav nepieciešami grozījumi citos normatīvajos aktos.</p>
4.	<p>Projekta izstrādē iesaistītās struktūrvienības</p> <p>Atbilstības kontroles departaments.</p>

Andra Lakstīgala
 Atbilstības kontroles departamenta
 galvenā juriskonsulte
 Tālr. 67774944

¹² Kredītiestādes, maksājumu iestādes un elektroniskās naudas iestādes, privātie pensiju fondi, ieguldījumu brokeru sabiedrības, ieguldījumu pārvaldes sabiedrības, alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki, apdrošināšanas sabiedrības, ciktāl tās veic dzīvības apdrošināšanas vai citas ar līdzekļu uzkrāšanu saistītas apdrošināšanas darbības, apdrošināšanas starpnieki, ciktāl tie sniedz dzīvības apdrošināšanas vai citus ar līdzekļu uzkrāšanu saistītus apdrošināšanas pakalpojumus, pārapirošināšanas sabiedrības un šādu citās dalībvalstīs un trešajās valstīs reģistrētu subjektu filiāles Latvijas Republikā, kā arī krājaizdevu sabiedrības

¹³ Regulētā tirgus organizētāji, centrālie vērtspapīru depozitāriji, kā arī apdrošināšanas sabiedrības, apdrošināšanas un pārapirošināšanas starpnieki, kas sniedz nedzīvības apdrošināšanas pakalpojumus, un šādu citās dalībvalstīs un trešajās valstīs reģistrētu subjektu filiāles Latvijas Republikā